

עין משפט‏**ג**‏**נר מצוה**

צא א ב ג מיי' פ"ח מה'‏**שמיטה ה' יב' פ"ו סט**‏**הלכה א'**‏**צד ד מיי' פ"ח מה'**‏**מעשר שני וי"ד הלכה ה'**

רבינו חננאל

ראקשינן מזון ג' סעודות מן המופקרות ותו לא ורמיהו הא דתנן בשביעית פ"ג הפיגם והירבונין השוטין וחלגלוגות והכוספר שבהרים (שבנגות) [שבנהרות] והגרגיר שבאפר פטורין מן המעשר וניקחין מכל אדם בשביעית ולא קתני ג' סעודות. ופרקינן בכדי מן. פ"י כדי מוונותיו כלומר כדי שימכור אילו ויקנה בדמיהן פת כדי אכילתו ולא קשיא. אי הכי שאין מוסרין לו בשביעית א' הוא שנכנס משנה ששית לשביעי' כי הוא חשוב מפירות שנה ששית לפיכך מותר. וא"ת אי הכי ליחגי במתני' שגם האתרוג מותר ונוקמה באתרוג בן ששית הנכנסת לשביעית לא מצית אמרת הכי דאפי' אתרוג בן ששית שנכנס לשביעית אסור דבתר לקיטה אזלינן ולי' חיישינן לחנטתו של אתרוג

‏**חשק שלמה על ר"ח**

^(א) נראה דחסר כאן וי"ל שאין מוסרין לו דמי פירות שביעית לולג נמי לולג צר ששית שנכנס לשביעית הוא שנכנס וכו'.

‏**לעזי רש"י**

רוד"א. פירוש פיגם, מין עשב מר צעל פרחים ירקרקים.

הנפח"ש אויר"ה ש"ש. פירוש ירבונין, מין ירק הגדל בגנות והוא נאכל. **אישיפרו"ש.** פירוש אספרגוס (נדלים דף גג ע"ב ועיין ערוך ערך אספרגוס וערך ירצו). **פירוש פולפ"ד.** פירוש חלגלוגות, רגילה (הר"ש והרמ"ש עוקמים פ"ג מ"ב). **אליינדר"א.** פירוש כוסבר, גד (רש"י שמוח טו, לא; צמדצר יא, ו). **קרישו"ן.** פירוש שחלים, מין ירק חס ויבש וטעמו חד מועיל לפחות האזנים (מוסף הערוך ערך שחלים א' ועיין רש"י ע"ז דף ל ע"ב ד"ה השחלים וכתבואות הארג חלק תולאות הארץ פ"ב). **אפי"א.** פירוש כרפס, אפי"ן, געלי"ר (פלרי) (עיין שו"ת חת"ם או"ח סו"ס קל"ב. **אורוג"א.** פירוש גרגיר (שביעית פ"ט מ"א, מעשרות פ"ד מ"ה). אורות (רש"י מ"ב ד, לט; יומא דף יח ע"ב).

לט:

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

ובא. חצר זה ואוכל אותם הפירות צקדושת שביעית אכילה ושתיה וסיכה והדלקת הנר שהן הנאות המותרות בהן כדמפרש במס' שביעית (פ"ח מ"ב): **בד"א.** דמזון ג' סעודות מיהא מוסרים צלוקה מן המופקר שראה חצר זה שנתלקטו פירות הללו צשדה המופקר שאין ע"ה זה

שומרו הואיל ולא ראינוהו חשוד מותר למסור לו מעט אצל לא הרצה שלא תהא עינו נרה להנניען: **אבל** בלוקח מן המישומר. ששדה זו היתה משומרת צגדר ופתח נעול זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים^[כ] דכתיב (שמות כג) ואכלו אזינוי עמך וגו' והערמה היא שמוכךן על יד על יד: **הפיגם.** עשב שקורין רוד"א: **הירבוזין.** הנפל"ש צלשון אשכנו וכאן קורין לו **אידל"ש** והן עשבים וטעמם קרוצ ללולג גפנים: **והשיטין.** אישפרו"ש ומין ירק הוא: **והלגלוגות.** פולפי"ד: **והבוספר ש"הרים.** אליינדר"א והוא גדל צהרים אצל כוסבר של גנה חשוב הוא: **והברפס ש"ה נהרות.** שקורין צלע"ו קרישו"ן אצל של גנה חשוב הוא. וי"א כרפס אפי"א וכן שמעתי אצל נראה שאינה גדילה צנהרות: **והגרגיר ש"ה אפר.** אורוג"א הגדילה צאחו אצל של גנה חשוב הוא: **פטורין מן המעשר.** צכל השנים כדמפרש טעמא שאין כיוצא בהן נשמר שאין חשובין על הצריות ומפקירין אותן לכל והפקר פטור מן המעשר דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי

אין לו חלק ונחלה עמך צדצר שאין לו חלק ונחלה עמך יטול מעשרותיו יצא הפקר לקט שכחה ופאה שיש לו חלק עמך^[א]: **וניקחין מב"א אדם בשביעית.** ואף על גז דשביעית נהגא צמופקרים מפני שאין כיוצא בהן נשמר והוא ליה לוקח מן המופקר ואף על גז דלא ידעינן ציה צהאי דודאי הפקיר מחזקינא ליה צהכי דאין דרך לשומרן לפיכך מוסרין לו דמיהן ולא חשדינן ליה שילניעם לסחורה אלמא צלוקח מן המופקר מסרינן טוצא דהא ונקחין קתני משמע אפילו טוצא: **בבדי מן. צכדי מוונותיו שנו דנקחין והיינו שלש סעודות: וימן להם המלך.** צצרכי סעודה משתעי קרא צדיאל^(א) וימן המלך ויפרנס המלך: **אי הבי.** דאין מוסרין דמי שביעית לעם הארץ לולג נמי לא נוצין מינייה שאף צו נוהג שביעית וטעמא מפרש לקמן: **ומשני לו"ב בר ששית הגבנם לשביעית הוא.** דעל כרחך צחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל וקיימא לן אילן צתר חנטה אזלינן ציה צמסכת ראש השנה^(א) (דף יג.): **אתרוג בתר לקיטה אזלינן.** דחלוק משאר אילנות ודינו כירק שהלכו צו צתר לקיטה משום דגדל על כל מים כדאמרין **צר"ה** (דף יד.): **ותצואה ואילנות גדלין על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמשקין אותו תמיד כירק כדאמרין צפ"ק דקדושין (דף ג.):** **בין לר"א בין לר"ג.** דאפליגו צאתרוג לענין מעשר מודו לענין שביעית דצתר חנטה אזלינן ציה: **לער"ה.** שנוהג צו כחלין וכן רצעי נוהג צו: **ולשביעית.** דאזלינן ציה לענין שביעית צתר חנטה: **שצשעת**

מיהא לצכילה שרי דאי אסיירי וכי דרך לקנות דצר האסור ומיהו קשה דרישא דקרא דריש ליה התם לאיסור אכילה דקתני רישא את ספיח קצירך לא תקצור מכאן סמכינן על הספיחים שהן אסורין ועוד דכולה סיפא דתאינה של שביעית סתם משנה היא פרק ח' (מ"ו) משמע דצסתם שביעית איירי שדרך להפקיר אע"ג דצגמרא דירושלמי מיייתי עלה כולה דרשא דתורת כהנים: **לרבעי.** הך משנה אחיא כמאן דאמר נטע רצעי צפרק כיצד מצרכין (דף לה.): **ולשביעית.** ירק נמי אית ציה שביעית אלא מפרש צירושלמי פרק צ' דציכורים^[כ] כגון אתרוג צת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לצעלים כאילן דצתר חנטה^[ב] ולא כירק דצתר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים (ולא^[א]) הוי כלאי הכרם מה שאין כן צירק ולעינן דר"ה שלו שצט כאילן אע"ג^[א] דלאחר לקיטתו עישורו כירק ומ"מ ר"ה שלו שצט כאילן כדאמרין פ"ק דר"ה (דף יד: ושם) דלא תנא אלא מידי דצהא אזלינן צתר חנטה וצהא אזלינן צתר לקיטה וא"ת ואמאי לא אזלינן צאתרוג צתר לקיטה לכל דצר כיון דגדל על כל מים כירק דהכי משמע פ"ק דר"ה (ג"ז ע"ב^[ב]) צאספך מגרנך ומיקנך מה גורן ויקב שהן גדלין על רוצ מים ומתעשרין על שנה שעצרה ילאו ירקות שגדילים על כל מים מתעשרין לשנה הצאה ואע"ג דמעשר ירק דרצנן מ"מ לענין שביעית דאורייתא דרשא גמורה היא וי"ל משום דדרשינן פ"ק דר"ה (דף י.) גצי ערלה פעמים שצביעית ואסורים משום ערלה^[א] וא"ת דהכא משמע דאזלינן צירק צתר לקיטה לענין שביעית וצמסכת שביעית (פ"ט מ"ה) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוצ ופירשנו^[ב] שם ע"פ הירושלמי דאיירי צספיחי ששית הנכנסין לשביעית ומיתרלא צהכי ההיא דפ' מקום שנהגו (דף נא: ושם) דתניא איפכא אסורין חוץ מספיחי כרוצ ונראה לפרש דהא דאזלינן צירק צתר לקיטה היינו צשלא נגמר גידולם צששית אצל נגמר גידולם צששית שרו צין לר"ע דדריש שגדילים על רוצ מים צין לר' יוסי הגלילי דדריש שגדילים על מי שנה שעצרה פ"ק דר"ה (דף יד.) מידי דהוה אצללים הסריסים דהתם שמונע מהם מים ל' יום לפני ראש השנה דאפילו מאן דפליג התם הכא מודה דלר"י הגלילי כיון דנגמר גידולם ננמלא גדילים על מי שנה שעצרה ותו לא גדלי על מי שנה הצאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים ילאו מתורת ירקות הגדלים על כל מים כדקאמרין צירושלמי גצי צללים הסריסים פ"ב דשביעית^[א] אמר ר' מנא מכיון שמונע מהן מים שלשים יום לפני ר"ה נעשו כצעל שמספקת צמי גשמים ומתעשרין לשעצר וכן נראה לגצי אורו ודוקן צר"ה פ"ק (דף יג.): דיהצ להו שמואל דין ירק דצתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט צכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט צגמר פרי והנהו גמר פריים ציחד אלא שאין מתייצבין ציחד כדקאמרין דעשויה פרכים פרכים ומיהו קשה מאתרוג דאמרין פרק קמא דר"ה (דף יד:) צאתרוג שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר דאידך שצט ונלקט צאחד צשצט^[א] ומשמע משום דמספקא ליה אי אזלינן צאתרוג צתר חנטה כר' אליעזר

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) שביעית פ"ט מ"א, **(ב)** ר"ה יד: קדושין צ: צבור' פרק צ מ"ו, **(ג)** מעשרות פ"א מ"א וירושלמי שם, **(ד)** ע"ע מה שפירשו במנחות פד. ד"ה שומרי, **(ה)** פ' בהר פ"א ה"ג, **(ו)** חגיגה ג:, **(ז)** [ועי' מוס' קדושין צ: ד"ה אמרוג], **(ח)** ה"ד, **(ט)** דף יד., **(י)** עיין תוס' קדושין ג. ד"ה מה ירק, **(כ)** ה"ו.

‏**הגהות הב"ח**

(א) תוס' ד"ה צד"א דמזון וכו' מכאן אתה אומר תלנה:

‏**תורה אור השלם**

(א) וַיִּמֶן לָהֶם הַמִּלֶּךְ דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפֶּתַח בֵּית הַמִּלֶּךְ וַיִּמֶןן מִשְׁתֵּיו וּלְגִדְלָם שְׁנָיִם שְׁלוֹשׁ וַיִּמְקְצֵתֶם יַעֲמִדוּ לִפְנֵי הַמִּלֶּךְ: [דניאל א, ח]

‏**ליקוטי רש"י**

שוה צאי"ן. לילך אחר חנטה לענין ערלה ורצעי ושביעית [ר"ה יד:]. **ערלה בג' דרכים.** ערלה ורצעי נוהג צו כחלין ולעינן שביעית הולכין צפירותיו אחר חנטה כחלין ולא אחר לקיטה כירק [קידושין ב:].

‏**הגהות וציונים**

[א] בתוס' ד"ה בד"א בהעחקת לשון רש"י ליתא חיבת "לעניים" (ועיין רש"ש): **[ב]** בדפו"ר נוסף דבתר חנטה **ופטור ממעשר** וכ"ה בתוס' ר"ה יד ע"ב ד"ה ולשביעית ולפ"ז חיבת "ולא" מיותר: **[ג]** [צ"ל דל"א] (גליון): **[ד]** **דאע"ג** כו' מ"מ ר"ה כו' (כ"ה בתוס' הרא"ש): **[ה]** לשון התוס' בר"ה שם **ופירש** הר"ש: **[ו]** ג' תיבות ונצקט **באחד בשבט** ליתא בדפו"ר וכן בתוס' שם ליתא:

ולא חיילא אפילו אע"פ דמשחן, ור' יוסי סבר לא אמרינן סתם פירות לאכילה ניחנו ומהו
הו שביעית כך מלאכי ויש לשמוע אחרים וזו שמעתי והגון [שם קב].